

Un sistema de suport a la continuïtat empresarial: transmissió, resiliència i prevenció al tancament

Congrés d'Economia i Empresa – Col·legi d'Economistes de Catalunya

Eix temàtic 3: La musculatura del sistema empresarial català

Oriol Alba Sendra i Laura Sallent Cucurella

A Catalunya hi ha aproximadament 590.000 empreses, el 18,4% del total de les empreses espanyoles. D'aquestes, el 55% no tenen assalariats i del 45% que sí que en tenen, tan sols el 0,9% tenen més de 49 treballadors¹. En termes generals, podem afirmar que l'economia catalana és robusta, diversificada, creixent i amb un alt dinamisme. Reflectit, per exemple, en la millora de la balança comercial durant els últims anys per l'increment de les exportacions catalanes. A més, disposa d'un entorn atractiu per a la generació de noves iniciatives empresarials, liderant des de fa anys l'activitat empenedora a l'Estat amb una Taxa d'Activitat Empenedora (TEA) del 6,9%², aportant innovació i atracció de talent i de inversió estrangera a la nostra economia.

A nivell global, a les portes del segon quart del segle XXI, encara assumint les conseqüències econòmiques i socials de la Covid19 i transitant de l'era industrial a l'era digital, podem afirmar que hem assolit una fase de perma i policrisi, on la proliferació de riscos, locals i globals, ens obliguen a viure un escenari de gran incertesa i volatilitat. De riscos i inestabilitat n'hi ha hagut sempre, però la confluència de fenòmens ens situa en el que segurament és el moment de més complexitat de la història recent de la humanitat. Catalunya no en queda exclosa i veu afectada el desenvolupament de la seva economia i l'esdevenir de les seves institucions.

Sembla evident, doncs, que l'adaptabilitat, la capacitat de transformació i la resiliència empresarial seran factors claus per a les empreses i organitzacions catalanes. Ara bé, quina serà la capacitat d'adaptació de les petites i mitjanes empreses? Quina serà la seva capacitat de supervivència degut a la seva reduïda dimensió?

És indispensable que Catalunya, com ja fan altres economies europees, estableixi un **sistema de suport a la continuïtat empresarial basat en tres pilars fonamentals: transmissió d'empreses, resiliència empresarial i mecanismes de prevenció al tancament.**

Hem de partir de la base que és econòmicament saludable tenir una economia empenedora que dedica esforços a la generació de nou teixit empresarial. Però cal recordar que tant important és fomentar la creació de noves empreses, com donar suport a les ja existents, ajudant-les a ser més resilients i a perdurar en el temps. Especialment entre les petites i mitjanes empreses o a aquelles dirigides per persones autònomes.

¹ Idescat 2024.

² Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2022-2023, https://www.institutmetropoli.cat/wp-content/uploads/2023/10/Informe_GEM_2022-23_cat.pdf

Catalunya i Europa viuen una etapa de jubilacions massives entre els treballadors i treballadores. També dels propietaris de les petites i mitjanes empreses. Aquelles persones emprenedores que varen posar en marxa els seus negocis als anys 80 i 90 i que ara es veuen amb l'obligació d'assegurar una transmissió, un relleu generacional, una successió, o quedaran evocats al tancament. Fet que comportaria enormes negativitats per la pèrdua de teixit empresarial, llocs de treball i intangibles d'experiència i coneixement.

Considerem, doncs, que és clau disposar d'un sistema estable de **transmissió d'empreses**. Un conjunt de mecanismes de suport al relleu empresarial i que permetin, a la vegada, donar l'oportunitat d'emprendre a totes aquelles persones emprenedores que ho desitgin a través de l'adquisició d'una empresa en funcionament sense haver de començar des de zero i, per tant, menys arriscada. A Catalunya, la iniciativa Reempresa és des de l'any 2011 el mercat de referència per a la compravenda de petites i mitjanes empreses. Des de llavors, ha facilitat la transmissió de més de 5.000 empreses, el que ha permès el manteniment de més de 15.000 llocs de treball. A més, segons els seus estudis³, el 87% de les empreses transmeses a través d'aquest programa segueixen en funcionament 3 anys després de la seva transmissió, mentre que el 5% s'havia tornat a vendre, cosa que eleva la supervivència fins al 92%. Aquesta taxa de supervivència empresarial contrasta amb les taxes de supervivència observades en la creació d'empreses, molt més baixes. Segons la patronal Cepyme en un estudi realitzat a finals de 2022⁴, només el 40% de les empreses creades supera el cinquè any de vida.

Per donar suport a la continuïtat empresarial, també cal reduir la mortalitat de les empreses a través de l'aplicació de mecanismes de **resiliència empresarial**, és a dir, dotant a les petites i mitjanes empreses d'una major capacitat de resistir i recuperar-se dels constants canvis o disrupcions. Les organitzacions resilients es caracteritzen per la capacitat de crear i dissoldre estructures, proporcionar seguretat en mig del canvi, gestionar les conseqüències emocionals que se'n deriven i aprendre a desenvolupar-se i créixer davant les dificultats⁵. Cal desplegar, doncs, serveis i programes, públics i privats, que permetin aquesta adaptabilitat i capacitat de superació, a la vegada que cal evitar sobreregulacions normatives i càrregues burocràtiques que encara dificultin més la capacitat de reacció de les nostres empreses.

El tercer pilar del sistema de suport a la continuïtat empresarial és la **prevenció al tancament d'empreses**, és a dir, disposar de mecanismes d'alerta primerenca, (*early warning*), de prevenció de la insolvència, de reestructuració, així com de models predictius de la nostra economia.

³ Reempresa, 2018. https://institucional.cecot.org/cecot_esl/Sala-de-prensa/Estudios-e-Informes/Supervivencia-empresarial-en-les-reempreses

⁴ Cepyme, 2022. <https://cepyme.es/wp-content/uploads/2022/12/Documento-Crecimiento-Empresarial-CEPYME-DIC2022.pdf>

⁵ Dean Robb, Building Organizational Resilience, 2013.

La Unió Europea i diversos estats membres ja han impulsat la creació de mecanismes de prevenció del tancament d'empreses per evitar l'impacte negatiu en les seves economies. Un clar exemple d'aquest esforç és l'aprovació de la Directiva Europea⁶ (UE 2019/1023) del Parlament Europeu i del Consell del 20 de juny del 2019 sobre els marcs de reestructuració preventiva, exoneració de deute i inhabilitacions, i sobre les mesures per augmentar l'eficiència dels procediments de reestructuració, insolvència i exoneració de deutes. En concret, al seu article tercer, es menciona la importància de l'alerta primerenca i l'accés a la informació: “els Estats membres vetllaran perquè el deutor tingui accés a una o més eines d'alerta primerenca clares i transparents que permetin detectar circumstàncies que puguin provocar una insolvència imminent i que puguin advertir-li de la necessitat d'actuar sense demora”.

Conèixer la salut econòmica, financera i competitiva de l'empresa i els riscos que l'amenacen de manera continuada és essencial per actuar abans que sigui massa tard. Quan parlem de les petites i mitjanes empreses, massa sovint observem empreses amb poca visió estratègica i capacitat de projecció de futur. El petit empresari queda absorbit en la gestió diària del negoci i no atén la reflexió a mig i llarg termini, el que limita la seva capacitat d'anticipació, adaptació i superació. Les eines d'alerta primerenca han d'ajudar a les empreses a diagnosticar la seva salut i a prendre mesures. A l'igual que les persones tenim el costum de realitzar revisions mèdiques per actuar de manera precoç en cas de detectar quelcom que no funciona com hauria, el mateix hauria de produir-se en l'àmbit empresarial.

En aquest sentit, una iniciativa de referència és la xarxa Early Warning Europe⁷, conformada per diferents entitats d'Europa que tenen com a missió la creació i intercanvi d'eines d'alerta primerenca contra la insolvència empresarial, així com l'atenció i assessorament a petites i mitjanes empreses per evitar el seu tancament.

A Catalunya, a finals de l'any 2021 es va posar en marxa el programa de HelpEmpresa, que ja ha atès més de 1.000 empreses. Originàriament, es va idear per donar suport a les empreses amb dificultats arrel de les conseqüències de la Covid19. Des de llavors, s'ha anat consolidant com el “metge de capçalera” de les petites i mitjanes empreses catalanes realitzant un diagnòstic holístic inicial, fent ús d'eines d'alerta primerenca contra la insolvència empresarial adaptades a la PIME catalana, que en senyala els aspectes de millora i les àrees de risc, i oferint itineraris d'assessorament i formació. Aquests itineraris poden ser 3 principalment: creixement i impuls de l'activitat; reestructuració en cas de d'insolvència; o bé tancament honest i ordenat en els casos inevitables i connectant-los amb els mecanismes de segona oportunitat disponibles com l'exoneració de deutes, la incorporació al mercat de treball o l'inici d'una nova activitat emprenedora.

⁶ Directiva (UE) 2019/1023 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 20 de junio de 2019, sobre marcos de reestructuración preventiva, exoneración de deudas e inhabilitaciones, y sobre medidas para aumentar la eficiencia de los procedimientos de reestructuración, insolvencia y exoneración de deudas, 2019. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=celex%3A32019L1023>

⁷ Early Warning Europe <https://www.earlywarningeurope.eu/>

En ocasions, en el marc d'aquests programes s'ha d'atendre a persones empresàries que estan passant per un mal moment i això té conseqüències emocionals i de salut mental. En aquest sentit, HelpEmpresa disposa d'un professional expert que pot oferir un acompanyament emocional i psicològic que té efectes positius, tant en la seva persona, com en el seu entorn i, òbviament, en el funcionament i recuperació de l'empresa.

Per a la realització d'un diagnòstic complet sobre la situació en la que es troba una PIME és imprescindible comptar amb eines d'alerta primerenca contra la insolvència empresarial, que han d'estar adaptades a la casuística concreta de la peita i mitjana empresa catalana. És, per tant, imprescindible treballar amb dades agregades i de qualitat, així com disposar d'informació d'empreses similars, on es pugui comparar els principals indicadors de l'empresa analitzada amb els estàndards del sector o activitat, així com solucions aplicades anteriorment a altres empreses amb el mateix diagnòstic, amb resultats positius provats. És per aquest motiu que no només s'ha de posar el focus en l'atenció i assistència sinó també en el govern de la dada, per a la prevenció i diagnosi acurada de la situació en cada moment.

Les petites i mitjanes empreses són el motor econòmic de Catalunya i ara es troben no només amb el repte diari de l'examen del mercat, sinó també han de conviure amb l'alta incertesa i complexitat, a la vegada que han de fer front als reptes derivats de la transformació digital, la lluita contra el canvi climàtic, la transició energètica, les exigències del *compliance* i a una llarga i complexa teranyina normativa i burocràtica. Cal, doncs, tenir una mirada llarga de l'empresa i apostar per estructurar un sistema sòlid de suport a la continuïtat i de la pime catalana i evitar les nocives conseqüències, econòmiques i socials, del tancament d'empreses i de la debilitació del nostre teixit empresarial.